

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK K REFERÁTU FR. TRÁVNÍČKA

KAREL HAUSENBLAS (Praha)

K. Hausenblas se ve svém příspěvku dotkl především otázky, do jaké míry má v jazyce platnost tendence k dějovosti, o níž v referátě hovořil akad. Fr. Trávníček. Vedle ní existuje totiž také tendence opačná: oslabování dějovosti ve prospěch nominálnosti, kdy se váha smyslového obsahu sdělení přesouvá se slovesa na jiné slovní druhy, jmenovitě na jména. Dochází tak k jistému rozdělení úloh — sloveso plní úlohu větotvornou, predikační, ale leckdy se lze obejít bez něho a příslušný sdělný obsah se vyjadřuje prvky neslovesnými. V jazykové praxi není oslabování dějovosti a příklon k nominálnosti jen nijak okrajový. Setkáváme se s ním jednak všude tam, kde se potřebujeme k sdělované skutečnosti postavit nějak jinak (např. v telegramech, při rychlé reakci, v nadpisech a titulcích), jednak ve stylu odborném, poněvadž tam je nutnost výrazové komprese zcela běžná. Jistou paralelu tohoto rozdělení úloh vidí K. Hausenblas v jiném plánu jazyka v případě slabiky: vokály jsou především nositeli slabičnosti, kdežto distinktivní rozdělovací funkci jednotlivých slabik mají především konsonanty.

Dále K. Hausenblas poukázal na to, že předmět syntaxe se nevyčerpává jen rozložením věty (a jednotek nižších) ani zjišťováním vztahů k lexiku, k slovním druhům atd., ale že je nutno přihlížet také k jednotkám vyššího řádu než je věta a souvětí, totiž k výstavbě celého promluvového celku. Promluvovým celkem bývá často syntax věty ovlivněna (srov. možnost neopakovat podmět v takovém sledu vět, kde nedochází k jeho změně). Beze zření k němu bychom nepochopili zejména mnohé zvláštnosti v syntaxi mluveného projevu.

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK K REFERÁTU FR. TRÁVNÍČKA

FRANTIŠEK DANEŠ (Praha)

Fr. Daneš především kladně ocenil skutečnost, že akad. Fr. Trávníček při syntaxi věty už uznává vedle vlastních vztahů větných také vztah mluvčího k sdělovanému obsahu čili vztah široce modální. Je však nutno mít na zřeteli ještě třetí komponent jazykové komunikace, vztah k posluchači.

Dále poukázal na to, že nelze jednoznačně tvrdit, jako by se dějovost projevovala pouze ve spojeních větotvorných, ne však už ve spojeních členských. V případech přívlastku vyjádřeného slovesným adjektivem (*pracující člověk*), přechodníku, různých typů vedlejší predikace máme rovněž co činit s dějovostí, třebaš nižšího stupně a odlišné povahy, a tato dějovost se může obrazit i na výrazové stránce celého sdělení (srov. *děkuji vám za blahopřání projevené k mému svátku*).